

भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी  
संस्था (प्राथमिक), जलाशयावर निर्माण  
करावयाचा संघ व भूजलाशयीन जिल्हा  
मच्छिमार संघ नोंदणीसाठी सुधारीत निकष.

## महाराष्ट्र शासन

कृषी, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: मत्स्यवि २०१३/प्र.क्र.१४७/पदुम १३

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय विस्तार, मुंबई - ४०० ०३२

तारीख: ०५ डिसेंबर, २०१३.

वाचा —

- १) कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभागाचे जा.क्र.मत्स्यवि/१४८९ / ६६१६/सी.आर.२४/पदुम १३, दि.१७/८/१९८९.
- २) मत्स्यव्यवसाय संचालक, महाराष्ट्र राज्य यांचे जा.क्र.०९१५०७/१२८८८, दि.१/७/१९८९.
- ३) सहकार आयुक्त व निबंधक सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे जा.क्र.आद्या/सी-१/ मत्स्य/निकष/पुनर्रचना/८९, दि.१/९/१९८९
- ४) आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे जा.क्र.कार्यासन ०९/मसस/अधिकार/सन-२०००, दि.११/९/२०००.
- ५) आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे जा.क्र.कार्यासन ०९/सह.कार्य/अ/सन २०००, दि.१७/१०/२०००
- ६) शासन निर्णय कृषि व पदुम विभाग क्रमांक मत्स्यवि १२१३/प्र.क्र.४८/पदुम १३, दि.२२/१०/२०१३.
- ७) आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचे जा.क्र.मत्स्य/ भू/०११२०२/३८३/२०२३, दि.२२/११/२०१३.

## प्रस्तानवना

मत्स्यव्यवसाय करीता तलाव/जलाशय मासेमारीसाठी ठेक्याने देण्याबाबतचे सुधारीत धोरण दि.२२ ऑक्टोबर, २०१३ च्या शासन निर्णयाद्वारे राबविण्याचा निर्णय घेतलेला आहे. सदर धोरणात निश्चित केलेल्या तरतूदीनुसार तलाव / जलाशयावर भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (प्राथमिक), १००० हेक्टरवरील जलाशयावर निर्माण करावायाचा भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ व भूजलाशयीन जिल्हा मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ नोंदणी करण्याबाबत सुधारीत निकष करण्याचे शासनाच्या विचाराधीन होते

## शासन निर्णय

तलाव / जलाशयावर भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (प्राथमिक), १००० हेक्टरवरील जलाशयावर निर्माण करावायाचा भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ व भूजलाशयीन जिल्हा मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ नोंदणी करण्याचे सुधारीत निकष खालीलप्रमाणे या शासन निर्णयाद्वारे निश्चित करण्यात येत आहेत.

### १. प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्थाचे नोंदणी बाबत सुधारीत निकष

१.१ यापुढे गोडया पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय संस्था (प्राथमिक) यांना भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (प्राथमिक) असे संबोधण्यात येईल.

१.२ नियोजित संस्थेच्या तलावापासून किमान मत्स्योत्पादन वार्षिक सरासरी ८००० किलो असावे. त्यापैकी किमान ४००० किलो उत्पादन प्रमुख कार्पचे असावे. याबाबत सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय, प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे.

१.३ संस्थेच्या नोंदणीच्या वेळी ज्या तलावावर / जलाशयावर नोंदणीसाठी मत्स्यव्यवसाय विभागाचे ना-हरकत प्रमाणपत्र दिलेले असेल त्या तलाव / जलाशय यांच्या पुरते मर्यादित राहिल. मात्र संस्थेचे नोंदणी प्रस्तावात समाविष्ट सभासद हे संस्थेच्या तलाव / जलाशय यांच्या बाधित गावामधील तसेच ५ किलोमीटर परिघाच्या परिसरातील गावामधील क्रियाशिल मच्छिमाराचा समावेश करता येईल. सदरचे कार्यक्षेत्र हे फक्त संस्थेच्या सभासदासाठीच राहिल. परिसरातील इतर तलावासाठी / जलाशयासाठी राहणार नाही. नियोजित प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्था

नोंदणी प्रस्तावात स्थानिक प्रकल्पग्रस्त, महिला, अनुसूचित जाती / जमाती यांचा समावेश असणे आवश्यक राहिल.

१.४ जलाशय/ तलावाच्या निर्माणामुळे बाधित झालेल्या प्रकल्पग्रस्त व स्थानिक क्रियाशिल मच्छिमार यांच्या संस्था नोंदणीस प्रथम प्राधान्य राहिल.

१.५ संस्था नोंदणीसाठी किमान १० क्रियाशिल मच्छिमार सभासद असावे व नियोजित संस्थेचे भाग भांडवल किमान रु.२०,०००/- असावे.

१.६ नियोजित संस्थेच्या नोंदणीचे वेळी मत्स्य शेतीसाठी उपयोगी असे बारमाही तलाव / जलाशय यांचे किमान जलक्षेत्र ३० हेक्टर असावे.

(अ) बारमाही तलाव जलक्षेत्र ३० हेक्टर पेक्षा जास्त असल्यास, ३० हेक्टर एकक मानून २०० हेक्टर तलाव / जलाशयावर ६ प्राथमिक संस्थांची नोंदणी करता येईल.

(ब) २०० हेक्टरपर्यंत तलाव / जलाशयावर ६ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करून त्यापुढील २००.०१ हेक्टर ते १००० हेक्टर पर्यंतच्या जलक्षेत्र असलेल्या तलावावर प्रत्येक २०० हेक्टर एकक मानून १ संस्था या प्रमाणे जास्तीत जास्त ५ प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्था यांची नोंदणी करता येईल, अशा एकूण जास्तीत जास्त ११ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करता येईल.

(क) २०० हेक्टरपर्यंत तलाव / जलाशयावर ६ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करून त्यापुढील १०००.०१ हेक्टर ते २००० हेक्टर पर्यंतच्या जलाशयावर २०० हेक्टर एकक मानून जास्तीत जास्त १० प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्थांची नोंदणी करता येईल. अशा एकूण जास्तीत जास्त १६ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करता येईल.

(ड) २०० हेक्टरपर्यंत तलाव / जलाशयावर ६ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करून त्यापुढील २०००.०१ वरील जलाशयावर २०० हेक्टर एकक मानून जास्तीत जास्त १५ प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्थांची नोंदणी करता येईल. अशा एकूण जास्तीत जास्त २१ प्राथमिक मच्छिमार संस्थांची नोंदणी करता येईल.

वरील १.६(अ), १.६(ब), १.६(क), १.६(ड) मध्ये प्राथमिक मच्छिमार संस्था नोंदणी निकषात यापुर्वी नोंदणी संस्थाचे अस्तित्व कायम राहिल व त्याची गणना नवीन संस्था नोंदणीमध्ये विचारात घेण्यात येईल. परंतु यापुर्वी नोंदणी झालेल्या संस्थेचे कार्यक्षेत्र निकष क्र. २ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे राहिल.

१.७ तलाव / जलाशयावर नोंदणी झालेल्या मच्छिमार सहकारी संस्थांपैकी ज्या नोंदणीकृत प्राथमिक मच्छिमार सहकारी संस्था व मच्छिमार संघ यांना ठेका प्राप्त होईल अशा संस्था / संघांनी त्या तलाव / जलाशयावर नोंदणीकृत इतर मच्छिमार सहकारी संस्थेच्या सभासदास रोजगार उपलब्ध करून देणे बंधनकारक राहिल.

१.८ भूजलाशयीन पाण्यातील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था नोंदणी प्रस्ताव सहाय्यक आयुक्त मत्स्यव्यवसाय व प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचे ना-हरकत प्रमाणपत्र प्राप्त करून संबंधित जिल्ह्यातील सहाय्यक निबंधक सकारी संस्था (दुग्ध) यांनी नोंदणी प्रस्तावाची छाननी करून निकषाची पूर्तता होत असल्यास, नोंदणी पूर्व मान्यतेसाठी उपनिबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांचेकडे प्रस्ताव पाठवावा. उपनिबंधक यांनी सदरचा नोंदणी प्रस्ताव शासनाने पारित केलेल्या परिपत्रकानुसार निकषांची पूर्तता होत असल्याची खात्री करून आयुक्त मत्स्यव्यवसाय तथा अतिरीक्त निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) यांच्या मान्यतेने सदर संस्थेच्या नोंदणीसाठी मान्यता द्यावी. संस्था नोंदणी प्रस्तावाबाबत मान्य / अमान्य करण्याची कार्यवाही प्रस्ताव दाखल झाल्यापासून २ महिन्यात पूर्ण करणे बंधनकारक राहिल.

## **२. १००० हेक्टर जलक्षेत्रापर्यंतच्या जलाशयावर मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ नोंदणी बाबत करावयाचे निकष**

२.१ १००० हेक्टरवरील जलाशयावर नोंदणी झालेल्या मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघास भूजलाशयीन जलाशयावरील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ असे संबोधण्यात येईल.

२.२ १०००.०१ हेक्टर जलाशयावरील १ मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघाची नोंदणी करता येईल.

२.३ जलाशयावरील भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसायीक सहकारी संघाचे नोंदणीसाठी किमान ५ संस्था सभासद असणे आवश्यक राहिल.

२.४ सदर नियोजित संघाचे नोंदणीचे वेळी किमान भाग भांडवल रु.५०,०००/- इतके असावे.

२.५ जलाशयावरील नियोजित भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघाचे कार्यक्षेत्र ज्या जलाशयावर संघाची नोंदणी करावयाची आहे, त्या जलाशयापुरते मर्यादित राहिल.

२.६ जलाशयावर स्थापन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघाकडून प्रमुख कार्प माशांची वार्षिक विक्री किमान १,००,००० किलो (१ मेक्ट्रीक टन) पर्यंत असावी.

२.७ सदर नियोजित संघाच्या नोंदणीपुर्वी प्रादेशिक उपआयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचे ना-  
हरकत प्रमाणपत्र घेणे आवश्यक राहिल.

२.८ सदर जलाशयावरील नियोजित भूजलाशयीन मत्स्यव्यावसायीक सहकारी संघाचा  
प्रस्ताव संबंधित जिल्ह्याच्या सहाय्यक निबंधक सहकारी संस्था (दुग्ध) यांनी छाननी करुन सहकार  
कायद्यातील तरतुदीनुसार प्रस्ताव प्राप्त झाल्यापासून १५ दिवसाच्या आत उपनिबंधक सहकारी  
संस्था (मत्स्य) महाराष्ट्र, राज्य, मुंबई यांचे कार्यालयात नोंदणीसाठी सादर करणे बंधनकारक  
राहिल.

२.९ उप निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) महाराष्ट्र राज्य, मुंबई यांनी सदर प्रस्ताव प्राप्त  
झाल्यापासून २ महिन्याच्या आत शासनाचे वेळोवेळी निर्गमित परिपत्रके व सहकार कायद्यातील  
तरतुदीनुसार आयुक्त मत्स्यव्यवसाय तथा अतिरीक्त निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) यांच्या  
मान्यतेने नोंदणी करावी.

२.१० अशा नोंदणी झालेल्या जलाशयावरील संघांना मत्स्यव्यवसायाशी संबंधित असलेले  
मासेमारी व्यतिरीक्त इतर उद्योग उदा. सुरक्षण, प्रक्रिया, वाहतूक व विक्री इत्यादी व्यवहार ज्या  
जलाशयावर संघाची नोंदणी झाली आहे, त्या जलाशयापुरते करता येईल.

### ३. भूजलाशयीन जिल्हा मच्छिमार सहकारी संघाचे निकष

३.१ नविन भूजलाशयीन जिल्हा मत्स्यव्यवसाय संघ स्थापन करण्यासाठी कार्यक्षेत्रात  
किमान १० प्राथमिक मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था असणे आवश्यक राहिल.

३.२ नविन निर्माण होणा-या भूजलाशयीन जिल्हा मत्स्यव्यवसाय संघाचे किमान भाग  
भांडवल रु. १.०० लाख राहिल.

३.३ एका जिल्ह्यात एकापेक्षा जास्त भूजलाशयीन जिल्हा मच्छिमार सहकारी संघ स्थापन  
करता येणार नाही.

३.४ भूजलाशयीन जिल्हा मच्छिमार सहकारी संघाकडून प्रमुख कार्प माशांची वार्षिक विक्री  
किमान २ लाख किलो ( २ मेट्रीक टन) इतकी असावी.

३.५ पूर्वी अस्तित्वात असलेले निकष कायम राहतील. परंतू, आता जलाशयाच्या  
कार्यक्षेत्रावर निकष क्रमांक १.६(ब), १.६(क), १.६(ड) प्रमाणे निर्माण होणा-या नविन भूजलाशयीन

जलाशयावरील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ यांना जिल्हा मच्छिमार सहकारी संघाचे सभासदत्व जिल्हा मच्छिमार सहकारी संघास देणे आवश्यक राहिल.

वर नमूद केलेले सुधारीत निकषाप्रमाणे नविन नोंदणी होणा-या भूजलाशयीन मत्स्यव्यवसाय सहकारी संस्था (प्राथमिक), भूजलाशयीन जलाशयावरील मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ व नविन जिल्हा मत्स्यव्यवसाय सहकारी संघ निर्माण करण्याबाबतची कार्यवाही सहाय्यक निबंधक सहकारी संस्था (दुग्ध), उपनिबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य), आयुक्त मत्स्यव्यवसाय तथा अतिरिक्त निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) यांनी तात्काळ करावी.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१३१२०५१५४५५६०३०१ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प.श. अहमद)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. \*मा.राज्यपाल यांचे सचिव
२. मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
३. मा. उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
४. सर्व मा. मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव
५. मा. मुख्यसचिव, महाराष्ट्र राज्य
६. सचिव (सहकार), मंत्रालय, मुंबई, ३२

७. आयुक्त मत्स्यव्यवसाय तथा अतिरिक्त निबंधक सहकारी संस्था (मत्स्य) , महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
८. आयुक्त सहकार, पुणे
९. सर्व जिल्हाधिकारी
१०. उपनिबंधक, सहकारी संस्था (मत्स्य), आयुक्त मत्स्यव्यवसाय यांचे कार्यालय, मुंबई
११. सर्व उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय
१२. सर्व जिल्हा सहाय्यक निबंधक, सहकारी संस्था (दुग्ध)
१३. सर्व सहाय्यक उपआयुक्त, मत्स्यव्यवसाय
१४. सर्व मत्स्यव्यवसाय विकास अधिकारी
१५. महालेखापाल (लेखापरिक्षा/लेखा अनुज्ञेयता) मुंबई / नागपूर १/२
१६. वित्त विभाग (व्यय २) मंत्रालय, मुंबई ३२  
सर्व कृषि व पदुम विभागातील कार्यासने/निवड नस्ती  
\*पत्राद्वारे